

Marek J. BATTEK*

NOWE KSIĄŻKI – PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY

Robert Klementowski, *W cieniu sudeckiego uranu. Kopalnictwo uranu w Polsce w latach 1948–1973*

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu, Wrocław 2010
stron 376, oprawa twarda, ilustracje czarno-białe, 165 × 240 mm

Książka ta jest niezwykle ważną pozycją dla badaczy dziejów górnictwa dolnośląskiego. Autor, już wcześniej publikujący artykuły o tej tematyce, zebrał w obszernej monografii olbrzymią liczbę informacji o górnictwie uranowym w Polsce, głównie na Dolnym Śląsku.

W rozdziale 1 autor przedstawia ogólne uwarunkowania rozwoju techniki jądrowej oraz pozyskiwania pierwiastków radioaktywnych w okresie od lat poprzedzających II wojnę światową do lat 60. XX w.

Rozdział 2 poświęcony jest powstaniu, strukturze i dziejom Przedsiębiorstwa Państwowego „Kopalnie Kowarskie” (później noszącego m.in. nazwę ZPR-1). Opisane są zarówno uwarunkowania polityczne (w tym wpływ Związku Sowieckiego, działalność PZPR i organów bezpieczeństwa), jak i organizacyjne, finansowe czy techniczne.

W rozdziale 3 opisano prace rewizyjne w starych wyrobiskach oraz prace poszukiwawcze i rozpoznawcze potencjalnych nowych złóż.

Rozdział 4 opisuje szczegółowo zagadnienia wydobywania rud i ich wysyłki do odbiorcy oraz plany produkcji koncentratu uranowego.

Rozdział 5 poświęcony jest zatrudnieniu w kopalniach, kwalifikacjom kadry i szeregowych pracowników, warunkom socjalnym i wysokości płac.

Zagadnienia BHP zostały omówione w obszernym rozdziale 6, szczególną uwagę zwrócono na zagrożenia promieniowaniem jonizującym oraz zapylenie.

W rozdziale 7 opisano działalność organów bezpieczeństwa na terenie kopalń, zwłaszcza represje skierowane przeciw osobom oskarżanym o sabotaż i szpiegostwo. Pokazano też metody werbowania agentury spośród pracowników i mieszkańców.

Ostatni, 8 rozdział, jest podsumowaniem dziejów wydobywania uranu na Dolnym Śląsku, a zwłaszcza opisem likwidacji ostatnich zakładów wydobywczych.

Autor zebrał i zamieścił w książce wiele niezwykle ciekawych ilustracji, zazwyczaj publikowanych po raz pierwszy. Znajdziemy w niej też liczne schematy organizacyjne, zestawienia tabelaryczne i wykresy.

Pewnym mankamentem książki jest mało dokładna korekta – pozostało nieco literówek i błędów interpunkcyjnych. Ponadto książka została wydana w zbyt małym nakładzie i już w kilka miesięcy po rozpoczęciu sprzedaży jest bardzo trudna do zdobycia, a liczba miejsc, w których jest (lub była) sprzedawana, jest bardzo mała (głównie oddziały IPN).

Filip Springer, *Miedzianka. Historia znikania*

Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2011

stron 268, oprawa miękka, ilustracje czarno-białe

Ciekawie napisany reportaż, odtwarzający historię Miedzianki przede wszystkim po 1945 roku, ale odwołujący się również do czasów dawnej świetności tego miasteczka. Historia pokazana jest przede wszystkim przez losy ludzi, którzy w różnych okresach zamieszkiwali tę miejscowość. Na losy tych, którzy trafili do Miedzianki po 1945 r. wpłynął rozwój tutejszej kopalni, która w miejsce rud miedzi zaczęła wydobywać rudy uranu. Działalność kopalni doprowadziła w końcu do zniszczenia większości zabudowań wskutek zapadania się wyrobisk, a los miasteczka przypieczętowała decyzja polityczna o przesiedleniu większości mieszkańców do nieodległej Jeleniej Góry.

Nie należy w tej książce szukać szczegółów technicznych czy ekonomicznych na temat kopalń miedziankowskich, bo nie taki jest jej cel. Pokazuje ona obraz czasami nieco przerysowany, lecz dobrze oddaje ducha przemian zachodzących w Miedziance. Autor podszedł do tematu znacznie rzetelniej, niż Norman Davies i Roger Moorhouse w książce *Mikrokosmos*, gdzie znajdują się stwierdzenia w rodzaju, że Miedzianka została zniszczona do ostatniego budynku, teren wyrównany i nikt nie wie, gdzie szukać śladów tego miasteczka.

Stefan Cwojdzinski, Wiesław Kozdrój, *Sudety. Przewodnik geoturystyczny wzdłuż trasy drogowej Nysa–Złoty Stok–Kłodzko–Wałbrzych–Jelenia Góra*

Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007

stron 226, oprawa miękka, ilustracje i mapy barwne

Tadeusz Słomka, Alicja Kicińska-Świdorska, Marek Doktor, Andrzej Joniec, *Katalog obiektów geoturystycznych w Polsce*

Akademia Górniczo-Hutnicza, Kraków 2006

stron 260, oprawa miękka, ilustracje i mapy barwne

Zajmowanie się pozycjami wydanych przed kilku laty mija się właściwie z celem, bo jest to działanie spóźnione. Jednak pozycje te są ważne na tyle, że nawet po kilku latach warto je omówić.

Pierwsza z nich ma charakter przewodnikowy, przeznaczony przede wszystkim dla turysty zmotoryzowanego. Trasa przewodnika prowadzi wzdłuż szos biegnących z Nysy

na przedpolu Sudetów Wschodnich do Jeleniej Góry w Sudetach Zachodnich. Jest chyba pierwszym w Polsce przewodnikiem typu „geologia z samochodu”. Ciekawie napisana przez osoby doskonale znające opisywany teren powinna być bardzo przydatna zainteresowanym turystom. Starannie wydana książka jest dwujęzyczna, ta sama treść jest podana w językach polskim i angielskim.

Nieco inny charakter ma „Katalog...”. Opisane jest w nim 100 wybranych najciekawszych obiektów geoturystycznych w Polsce. Tu oczywiście można się spierać, czy wybrano trafnie, czy nie zapomniano jakiegoś ważnego obiektu, ale najważniejsze, że taka pozycja powstała. Pewnym mankamentem są pojedyncze pomyłki w nazwach miejscowości, np. lawy poduszkowe znajdują się w Lubiechowej, a nie w Lubiechowie (to dwie różne miejscowości). Kopalnia niklu była w Szklarach, a nie w Szlarach (tu można podejrzewać literówkę). Również ta pozycja jest dwujęzyczna, a wydanie jest staranne.

Obie te książki wiąże jedna wspólna cecha – są właściwie niedostępne dla czytelnika. O ile wiem nie trafiły do powszechnej sprzedaży, a dostępne są jedynie przez Internet. Pierwsza z nich jest udostępniona w postaci plików pdf na stronach www Państwowego Instytutu Geologicznego, druga w postaci katalogu internetowego na stronach Ministerstwa Środowiska. Wydaje się, że dużym błędem jest brak rozpropagowania tych interesujących pozycji przez skierowanie do sprzedaży ich wersji drukowanych.